

Krajiny změny: cesty k udržitelnému světu

Výstava vznikla v rámci Týdne pro klima 2025 pod záštitou Ekumenické akademie.

Klade si za cíl přispět k debatě o řešení klimatické krize, poukázat na méně známé souvislosti a přiblížit vybrané příklady možných řešení.

Ke zpracování jednotlivých panelů byli přizváni odborníci a odbornice z akademického a nevládního sektoru. Spíše než vyčerpávající návod nabízí mozaiku poznatků a zkušeností, ze kterých můžeme společně skládat udržitelný svět.

Potřebujeme výraznou změnu

K zajištění výše uvedených cílů bychom potřebovali každoroční pokles emisí téměř o 10 %.

Ve skutečnosti emise stále rostou. Každá další desetina stupně oteplení přitom znamená další ztráty, a to i na životech, a postupně zvyšuje také riziko překročení tzv. bodu zlomu hrozících klimatický rozvoz ještě urychlit. **Transformovat energetiku ke snížení emisí nestáčí,** potřebujeme hlubší změny napříč sektory, a to citlivě vůči lidem. Od zisků za každou cenu a od nadměrné spotřeby zboží s krátkou životností bude třeba posunout důraz spíše ke kvalitě života.

Proto je vhodné uvažovat o transformaci v širších socio-ekologických souvislostech. Jak si jí představit? Obrys možných proměn přiblíží jednotlivé panely.

Jak je na tom Česko?

EU přijala cíl snížit do roku 2030 emise alespoň o 55 % oproti roku 1990. V Zelené dohodě pro Evropu jsme si jako Evropa odsouhlasili **cíl být do roku 2050 uhlíkově neutrální.** Nevládní sektor ale upozorňuje, že férovým přispěním industrializovaných zemí (včetně Česka) k řešení klimatické krize by byly spíše ambicioznější závazky. **Emise ČR sice od roku 1990 klesly, z velké části k tomu ale spíše náhodou přispěla dramatická proměna hospodářství po roce 1989.** Po roce 2000 se pokles emisí výrazně zpomalil. Studie výčslující uhlíkový rozpočet pro Česko uvádí, že jen v této dekádě bychom měli emise naší země snížit zhruba o dvě třetiny, pokud bychom se chtěli na řešení podlet skutečně férovým dílem.

TÝDEN
PRO KLIMA
2025

Vyjádřené názory a stanoviska jsou pouze názory a stanoviska Ekumenické akademie, s. r. o., a nemusejí nutně od rázového zájmu Ministerstva životního prostředí a Evropské unie a tyto za ně nemohou nést zodpovědnost.

Klimatická neutralita

V roce 2015 se 196 zemí světa (včetně Česka) podepsalo pod **Pařížskou dohodu** a zavázalo se udržet nárůst globální teploty pod hranicí 2 °C, a ideálně co nejbliže 1,5 °C do roku 2100. 150 zemí světa (zodpovědných za 89 % emisí) už přijalo i závazek klimatické neutrality. Přesto ale podle (spíše konzervativních) propočtů míříme zatím spíše ke katastrofickému oteplení o 3 °C. Hranici 1,5 °C překročí svět už v této dekádě.

EMISE SKLENÍKOVÝCH PLYNŮ V ČR PODLE SEKTORŮ

Celkové emise České republiky za rok 2022

Nejvíce emisí skleníkových plynů pochází v České republice z výroby elektřiny, tepla a z průmyslu.

Zdroj: infografika Emise skleníkových plynů v ČR podle sektorů od autora Fakta o klimatu, licencováno pod CC BY 4.0

Řešení

Řešení klimatické krize nebude jednoduché. Informací, technologií a možností máme ale k dispozici spoustu.

Rozsáhlý výčet možností nabídli v roce 2022 například i stovky vědců a vědkyní světa v poslední zprávě **Mezivládního panelu OSN pro změnu klimatu (IPCC)** na téma mitigace. Zda se nám podaří poskládat společnou mozaiku udržitelného světa, ale **bude záviset už na každém z nás.**

Chránit oceány a vrátit vodu krajině

Věděli jste, že mangrovníkové porosty a mořské trávy pohlcují až 4x víc uhlíku než lesy? Velryba zase během života nahromadí v těle 33 tun CO₂. Tento uhlík klesne po jejím úhynu na dno oceánu spolu s jejím tělem a uloží se tam na celá staletí.

Zdroj: Harriet Spark z www.harrettspark.com

Řešení v praxi

Potřebujeme celosvětovou ochranu oceánů a života v nich. V rámci Globální oceánské úmluvy se svět dohodl udělat do roku 2030 ze 30 % oceánů rezervace.

V roce 2022 potvrdily země světa tento závazek i v dohodě o ochraně biodiverzity a udržitelném využívání přírodních zdrojů v oceánech i na souši. Je ale třeba, aby politici své sliby skutečně dodrželi a proměnili je v činy. Do roku 2050 potřebujeme rozšířit ochranu oceánů na 50 % jejich rozlohy.

Doma Česko potřebuje naplnit **Akční plán na adaptaci na změnu klimatu**. A také vracet vodu do krajiny. Jak? To dobré ukazuje spolek Živá krajina. Potřebujeme členitější zemědělskou krajinu s remízkami, sady a agrolesnickými systémy, tuněmi a mokradech v údolních toků. Využívejme vodu z melioračních systémů. Zvýhodněme zemědělce, kteří zlepšují kvalitu půdy. V lesech pomůže smíšený porost s hlbokými kořeny, sanace nepoužívaných těžebních linek a omezení holosčeď. Ve městech zase „modro-zelená“ infrastruktura a propustné povrchy či zelené střechy, které umožní zasakování vody. Zelené střechy a fasády navíc město ochladí v tropických dnech. Deštovou vodu proudící bez užitku do kanalizace využijme k zavlažování.

TÝDEN
PRO KLIMA
2025

Ekumenická
akademie

Realita

Oceány pohlcují 30 % emisí CO₂ vypuštěných lidmi a za posledních 50 let absorbovaly více než 90 % přebytečného tepla vznikajícího zahříváním klimatu.

Mýtus

Za „plíce planety“ jsou zpravidla považovány tropické deštné lesy. To ale přehlíží významnou úlohu oceánů.

Změna klimatu ale oceány a život v nich vážně poškozuje. Okyselováním, ale i cím dál rychlejším nárůstem teploty vody. Symbolický je osud korálů, které ztrácí schopnost stavět své schránky. Do poloviny století zřejmě až 90 % korálových útesů vybledne, což dopadne i na další organismy. Korálové útesy totiž skýtají útočiště pro 25 % mořské biodiverzity. Úbytek kyslíku v oceánech a eutrofizace pobřežních vod zase vedou k rozširování mrtvých zón. Miliardu lidí žijících v pobřežních oblastech zasáhne i zvyšování hladiny moří v důsledku tání ledovců a rozpínání vody teplem. Vědci očekávají nárůst hladiny až o 1,6 metru do konce století.

Česko bude řešit stále častější a intenzivnější povodně, sucha a vlny veder ohrožující životy a zdraví lidí, sídla i krajinu. Opravy po povodních a škody na úrodě způsobené suchem nás už teď stojí miliardy korun ročně. Česká krajina kdysi fungovala jako houba, která zadržovala vodu v půdě, túních a mokradech postupně ji uvolňovala zpět. Dnes je ale spíš jako cedník. A to vinou napřímení a zahlučenění vodních toků, utužení zemědělské půdy a vysoušení mokradů a niv. Retenční schopnost lesů snížilo hospodaření zaměřené na monokultury a rozsáhlá síť těžebních linek a odvodňovacích kanálů.

Mokřad v Krnově

Vznikl v intenzivně využívané zemědělské krajině. Zpomaluje odtok srážek, zmirňuje erozi a vytváří biotop pro obojživelníky a ptáky. Spolu s novými říčními meandry a rozlivovými územími bude součástí širší obnovy krajiny.

Zdroj: archiv Jiřího Malíka

Revitalizované meandrující vodní toky zadrží v krajině více vody.

Podporou přirozených rozlivů se ochráníme před povodněmi a umožníme doplňování podzemní vody.

Zdroj a autor ilustrací: Ing. J. Esterka

Chcete se dozvědět více?

Poslechněte si podcast, pustte si webová nebo prostudujte další materiály!

Zemědělství a jídlo

V současném globálním potravinovém systému převládá průmyslové zemědělství a nadnárodní korporace zaměřené na pěstování monokulturních plodin a co největší zisk. Tento přístup vede k devastaci životního prostředí, poškozování zdraví spotřebitelů, ale i pěstitelů plodin, vykořisťování zvířat a lidské práce, nadmernému využívání fosilních paliv a chemikálií, odlesňování, ztrátě stanovišť zvířat a rostlin, degradaci půdy, ničení vodních zdrojů a vzniku značného podílu emisí skleníkových plynů. V rozvojových zemích (země globálního Jihu), kde většina potravin pochází od malých zemědělců, korporace často vyhánějí rolníky z půdy. Fyzická a finanční dostupnost kvalitních potravin (tzv. potravinová bezpečnost) se ale stává problematickou i v zemích, které jsou považovány za rozvinuté (globální Sever).

Zdroj: www.nature.com

Řešení v praxi

Městské zemědělství a městské potravinové politiky

Zemědělství, udržitelnost a potravinová soběstačnost se nemusí omezovat pouze na venkov, i ve městech fungují iniciativy a organizace, které se snaží o rozvinutí městského zemědělství a zahradničení nebo městských farmářských trhů. **Oblíbené jsou například komunitní zahrady, kde je možné vypěstovat si vlastní zeleninu, nebo si za poplatek objednat farmářskou bedýnku z místní produkce.** Existují také online mapy, kde lze snadno vyhledat farmáře nebo komunitní zahradu ve svém okolí.

Mnожество мировых городов (Торонто, Брюссель, Милан) ведут прогрессивные политики земледелия, которые направлены на поддержку местных производителей и улучшение доступа к качественным продуктам. В чешских городах также проводятся различные программы поддержки местного сельского хозяйства и продовольственной политики.

Co s tím?

Potravinový systém by měl stát na hodnotách, jako jsou solidarita, důvěra, dobré podmínky pro zvířata, ochrana přírody a férové odměňování zemědělců a pěstitelů. **Klíčem k udržitelnému a spravedlivému systému je ekologické zemědělství, demokratická kontrola a potravinová spravedlnost** – spravedlivý přístup ke zdravým, kulturně vhodným potravinám bez poškozování přírody a lidí. Vedle politických a socioekonomických změn je důležité zvyšovat místní produkci a zkrajevání dodavatelských řetězců podporou potravinových iniciativ a tradičních udržitelných systémů. Může jít například o samožádostiteli a malé rodinné farmy, komunitou podporované zemědělství, družstevní obchody, regionální potravinové řetězce a regionální potraviny, farmářské trhy a bedýnky a další.

Pražský projekt městského a příměstského komunitního zahradničení a farmaření najdete v Letňanech, Jinonicích a na Císařském ostrově.

Zdroj: www.metrofarm.cz

Průzkum společnosti InsightLab z listopadu 2021 ukazuje, že více rostlinně a bezmasé stravy ve školních jídelnách by chtělo 69 % rodičů dětí ve věku 6 - 18 let. 76 % rodičů by také uvítalo, kdyby si jejich dítě mohlo alespoň 1x týdně zvolit čistě rostlinnou stravu.

Zdroj: www.pestrejidelny.cz

Transformace školních jídel

V Česku funguje několik iniciativ, které se snaží o transformaci školního stravování.

Iniciativa **Skutečně zdravá škola** vzdělává zapojené školy a jejich žáky v kultuře stravování. Nabízí dětem zdravé, chutné a udržitelné jídlo z místních zdrojů. Děti se učí základům zdravých stravovacích návyků a znalostí nutných pro udržitelný život.

Podobně kampaň **Pestré jídelny** usiluje v českých jídelnách o zdravější, chutnější a environmentálně udržitelnější jídlo dostupné všem dětem.

TÝDEN
PRO KLIMA
2025

Doprava a urbanismus

V Evropě produkuje doprava čtvrtinu emisí CO₂. Oproti energetice či průmyslu také emise z dopravy setrvale rostou.

Proč?

Málo diskutovanou příčinou je i **urbanizace a rozvoj území**. V Česku vznikly po roce 1989 rozsáhlé kolonie rodinných domů a logistických areálů v zázemí velkých měst. Jejich nároky na přírodní zdroje, inženýrské sítě a dopravní obsluhu jsou nepoměrně vyšší než u kompaktních měst. Lidé obývající periferie jsou často odkázáni pouze na automobilovou dopravu, která neudržitelným způsobem zatěžuje centra měst.

Automobily zabírají obrovské množství místa v poměru k počtu lidí, které přepraví. V hustě obydlených oblastech je veřejný prostor příliš cenný na to, aby byl využíván primárně k parkování a pohybu (poloprázdných) aut. Efekt dopravní indukce nám ukazuje, že při rozšíření infrastruktury pro určitý prostředek jej budou lidé využívat více. Jednoduše: více silnic přivede více aut, více autobusů usnadní využití MHD a síť bezpečných cyklostezek naláká více cyklistů. **Prioritizace aut přitom snižuje kvalitu městského prostředí i bezpečnost provozu a přináší prachové i hlukové znečištění.**

Změnit pohon? A co zkrátit vzdálenosti?

Jedním z pilířů řešení je odklon od divokého rozvoje předměstí.

Jedním z pilířů řešení je proto koordinované územní plánování, které se místo divokého rozvoje předměstí zaměří na kompaktní, zdravá a multifunkční města. Obecně platí, že nejlepší doprava je ta, která vůbec nevznikne. Proto je vhodným řešením například **koncekt 15 minutového města**, v němž mají lidé všechny klíčové služby v docházkové vzdálenosti. Kromě udržitelnosti nabízí tento koncept i vyšší kvalitu života.

Dobře fungují například **superbloky** v Barceloně. V Česku pak pražské sídliště **Ďáblice**.

Je třeba zkracovat i delší vzdálenosti a od určité velikosti rozvijet města a regiony polycentricky a navazovat je na kapacitní veřejnou dopravu.

Návody na udržitelnou dopravu už nabízí mnoho měst světa.

Pomáhá **rozumná regulace automobilů**, například zpoplatnění vjezdu do center nebo optimalizace parkování v ulicích. Je také třeba **investovat do veřejné dopravy a cyklistické a pěší infrastruktury**, aby byla přitažlivá, efektivní a bezpečná.

Zajímavý je tzv. **taktický urbanismus**, kdy dočasné proměny prostranství zpříjemní pobyt a pohyb lidí. Udržitelné způsoby dopravy podpoří i **modro-zelená infrastruktura**.

Takto plánovaná města pro lidi přinášejí kromě udržitelné dopravy i vyšší kvalitu života a prospívají i lokální ekonomice.

**TÝDEN
PRO KLIMA
2025**

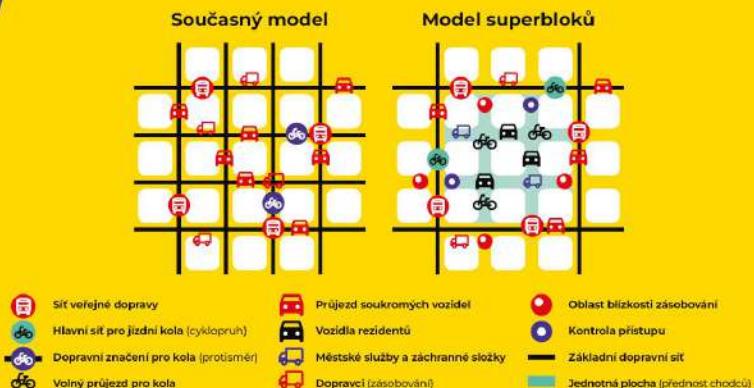
Mýtus

Lidé v Praze nejezdí na kole, protože je moc kopcovitá.

Realita

Podle výzkumů považují lidé za největší překážku v užívání kola v Praze **jízdu v silničním provozu a nedostatečnou síť cyklostezek**.

MODEL SUPERBLOKŮ

Základní myšlenkou superbloků je „město pro lidi“.

Spojením 9 bloků vznikne chráněné prostranství sloužící primárně pěším a cyklistům. Uvolněný prostor je využit pro zeleni, dětská hřiště, trhy nebo pořádání kulturních akcí. Vjezd aut je možný, avšak s předností pěším a pouze pro rezidenty, složky IZS, taxi a zásobování.

Zdroj: www.barcelonarchitecturewalks.com

Takto může vypadat „humanizace“ pražské magistrály bez omezení průjezdnosti.

Pokud ovšem Praha nepromarní další příležitost k udržitelné a moderní proměně veřejného prostranství v rámci plánované rekonstrukce ulic Sokolská, Legerova či Fügnerovo náměstí.

Vizualizace vznikla jako součást běžící výzvy Spolku AutoMat, kterou můžete podpořit zde: vyzva.auto-mat.cz.

Zdroj: Peter Bednář

Chcete se dozvědět víc?

Poslechněte si podcast, pustte si webinar nebo prostudujte další materiály!

Ekumenická
akademie

Klima jako příběh nespravedlnosti

Klimatická krize je příběhem velké nespravedlnosti. Nejhůře dopadá na ty, kdo ji nezavinili, ať už jde o rozvojové země, chudé lidi, ženy, děti, budoucí generace nebo další marginalizované skupiny.

Klimatická krize kopíruje a prohlubuje nerovnosti ve světě. Tato nespravedlnost pramení do značné míry z kolonialismu a extraktivního kapitalismu a také z dlouhodobého systémového znevýhodnění celých skupin obyvatel.

Protest za klimatickou spravedlnost na globální klimatické konferenci OSN v Egyptě v roce 2022.

Zdroj: archiv Jitky Martinkové

Co s tím?

Ke klimatické spravedlnosti může přispět každý z nás následujícími kroky:

uznáním škod a vyžadováním odpovědnosti, řešením mocenské nerovnováhy a privilegií včetně např. racismu, upřednostňováním spravedlnosti a přispěním k transformaci systémů.

Česko (stejně jako další industrializované země) by mělo kompenzovat historické emise rychlou dekarbonizací, uhlíkové neutrality bychom měli dosáhnout dříve než rozvojové země, ideálně do roku 2040. Na základě mezinárodních závazků přislíbila ČR rozvojovým zemím finanční pomoc s dekarbonizací i s adaptací na změnu klimatu. Tyto peníze putují zpravidla přes klimatické fondy OSN (Zelený klimatický fond či nové Fond pro klimatické ztráty a škody).

Česko své závazky v oblasti klimatických financí ale dlouhodobě zanedbává. Je proto třeba politiky hildat, aby nezůstalo pouze u slibů.

Domoci se klimatické spravedlnosti pomáhají i klimatické žaloby, ať už na aktivity fosilních korporací, či na nečinnost vlád. Jedna byla v roce 2021 podána i v Česku.

Spolek Klimatická žaloba

Více o české klimatické žalobě na webu klimazaloba.cz

Zdroj: archiv spolku Klimatická žaloba

TÝDEN
PRO KLIMA
2025

Realita

Česko je v celkovém množství historických emisí 27. největší znečištovatel.
Pokud navíc přepočteme historické emise zemí na počet obyvatel, je ČR dokonce 12. nejšpinavější ekonomika historie.

Mýtus

Presto slycháme, že Česko má na klima zanedbatelný vliv a že snažit se má místo nás Čína.

Většinu emisí vypustily země globálního Severu, 90 % úmrtí souvisejících s dopady klimatické krize ale nastává naopak v zemích globálního Jihu, zejména v důsledku hladu, nemocí a extrémních projevů počasí. **Většinu emisí uhlíkového rozpočtu, který máme jako lidstvo k dispozici, spotřebovaly bohaté země, a to na svou industrializaci doprovázenou extrakcí zdrojů z rozvojového světa během kolonialismu.** Rozvojové země se tak musí potýkat nejen s chudobou a s neférovými strukturálními dluhy, ale nově i s adaptací na dopady změny klimatu, za kterou nesou minimální odpovědnost. Spravedlivé řešení klimatické krize musí brát mocenské a finanční nerovnosti v úvahu. Náklady na dekarbonizaci by měly nést v první řadě rozvinuté země, tedy USA a EU.

6 pilířů klimatické spravedlnosti

Práva původních obyvatel jsou jedním z 6 pilířů klimatické spravedlnosti. Další pilíře jsou **spravedlivá transformace, sociální, rasová a environmentální spravedlnost, odolnost a adaptace komunit, přírodní klimatická řešení a klimatické vzdělávání a angažovanost.**

Protest původních obyvatel na klimatické konferenci OSN v roce 2022.

Zdroj: archiv Jitky Martinkové

Zelený kolonialismus

Pozor také na „**zelený kolonialismus**“ jako jsou solární farmy v Africe stavěné výhradně pro potřeby Evropanů či výkup původních tropických lesů korporacemi, které si zlepšují uhlíkovou bilanci na úkor původních obyvatel.

Chcete se dozvědět více?

Poslechněte si podcast, pustte si webinář nebo prostudujte další materiály!

Ekumenická
akademie

Klima očima žen

Ženy trpí následky klimatické krize mnohem více než muži, a to především v důsledku svého nerovného postavení ve společnosti.

Celosvětově ženy představují přibližně 80 % všech klimatických migrantů a riziko jejich úmrtí v důsledku přírodních katastrof je až čtrnáctinásobné ve srovnání s muži.

V zemích globálního Jihu ženy čelí extrémnímu počasí více než muži v souvislosti s tradiční genderovou dělbou práce. Během dlouhých období sucha nebo ničivých povodní a jiných katastrof musí ženy kvůli péči o rodinu čím dál tím více riskovat své zdraví a život. Pitnou vodu a životně důležité zdroje shání ve vzdálenějších lokalitách a v náročnějších podmínkách. Bývají přitom vystavovány konfliktům, genderově podmíněnému násilí a válkám o zdroje.

Ženy také mají oproti mužům mnohem menší ekologickou stopu a zároveň větší starost o stav životního prostředí. Častěji usilují o udržitelný životní styl a volí politické strany se silným environmentálním programem. Podle statistických údajů se ženy projevují jako citlivější k otázkám klimatické spravedlnosti a k nerovnoměrným dopadům klimatické krize, a to jak z pohledu globálních nerovností, tak i z hlediska mezigenerační spravedlnosti či rozvoje odolných komunit.

Budoucnost je feministická

Ženy mají klíčovou roli v adaptaci na klimatickou změnu, v ochraně životního prostředí či v environmentálním aktivismu.

Příkladem je hnutí **Green Belt Movement** v Keni, které posiluje ženy v zlepšování životního prostředí a vlastního živobytí, nebo celosvětové studentské hnutí **Fridays For Future**, založené švédskou školačkou Greta Thunberg, či indická environmentalistka Vandana Shiva coby tvář světového hnutí za potravinovou suverenitu a udržitelné zemědělství.

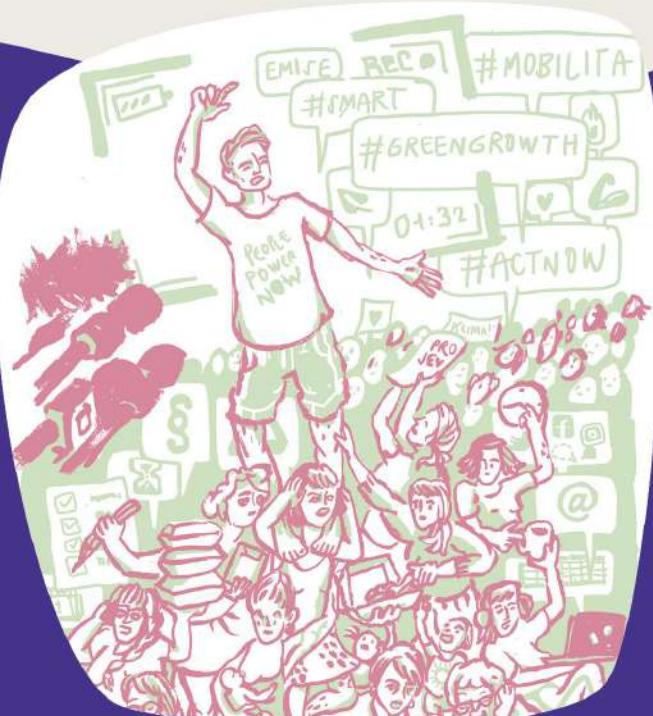
Současně genderové nerovnosti ve vztahu k dopadům změny klimatu je potřeba řešit posilováním žen v jejich odolnosti. Zároveň je třeba zplnomocňovat ženy i k ovlivňování politiky a opatření na ochranu klimatu. V obou případech je klíčová role vzdělávání.

Hanh je 12 let a žije ve vietnamské provincii Lai Chau.

„Moje cesta do školy vede přes hory a kopce. Je tam hodně vody a bojím se sesuvu půdy,“ popisuje, jak se klimatické změny mohou stát překážkou tak samozřejmě věci, jako je získání základního vzdělání.

Dopadem klimatických změn na ženy se zabývá také projekt „**Klimatická změna diskriminuje**“ humanitární organizace CARE.

Zdroj: CARE, Peter Caton

Viditelná práce mužů je postavena na neviditelné práci žen.

Ilustrace z publikace **Budoucnost je feministická** od autorek Michaely Pixové a Véronique Ananké Nebeské.

Autorka ilustrace: Terezie Unzeitigová

Iniciativy a programy

Po celém světě vznikly mnohé iniciativy a programy, které se tématem žen a klimatu zabývají.

Například OSN UN Women a environmentální program UNEP nebo mezinárodní nadace Malala, která podporuje vzdělání a leadership žen.

V českém prostředí téma řeší například pražská kancelář Heinrich-Böll-Stiftung, která podpořila výzkum a následný vznik publikace o výzkumu genderu a intersekcionality v českém klimatickém hnutí.

Dopady klimatické změny v Zambii jsou brutální.
Extrémně dlouhé sucho střídají záplavy, které berou životy a ničí vesnice a úrodu.

Febby je padesátiletá matka pěti dětí, která žije v malé vesnici v jižní provincii Zambie.

„Abychom mohli dál pěstovat, co potřebujeme, museli jsme se naučit sájet stromy a ošetrovat je jinak než doposud. Vše musí být více odolnější vůči suchu.“

Zdroj: CARE, Peter Caton

TÝDEN
PRO KLIMA
2025

Ekumenická
akademie

Chcete se dozvědět víc?

Poslechněte si podcast, pustte si webinář nebo prostudujte další materiály!

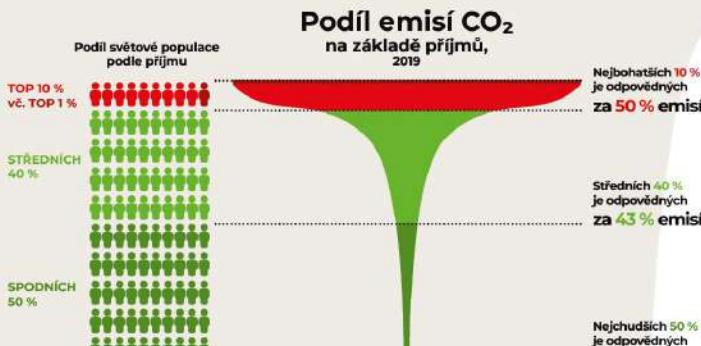

Ekonomika pro život

Aktuální spotřeba lidstva 1,7 x překračuje meze regenerace biologického prostředí Země a to znamená, že žijeme na úkor budoucích generací. Spotřeba a bohatství jsou rozdeleny velmi nerovně.

Pouhé 1,5 % nejbohatších vlastní téměř 48 % světového bohatství a nejbohatší 1 % produkuje více než dvakrát tolik emisí než chudá polovina lidstva.

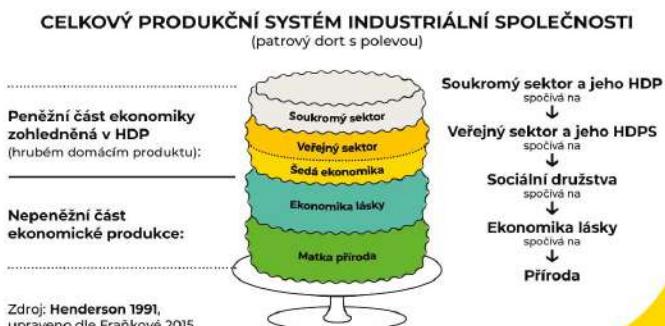
Nedaří se plnit závazky boje proti chudobě a ničení přírody formulované v Cílech udržitelného rozvoje (SDGs) a také spotřeba fosilních paliv a v důsledku toho i teplota atmosféry rostou navzdory závazkům z klimatického sumitu v Paříži.

Zdroj: www.oxfam.com

Důležitá je změna myšlení:

od soukromého prospěchu ke zlepšení pro všechny, od růstu materiální spotřeby podněcováné reklamou ke zlepšení kvality života a k solidární společnosti, která nenechává nikoho stranou.

Zdroj: Henderson 1991,
upraveno dle Fraňkové 2015

Příklady řešení

Družstva

Nejobvyklejší formu solidárních a demokraticky řízených podniků ekonomiky představují družstva. Ve světě jsou 3 miliony družstev a v ČR je jich několik tisíc. Třeba pelhřimovské družstvo DUP, které nabízí galanterii, kovové výrobky i pivo Poutník. Nebo pražský družstevní sociální podnik Střecha (Křemencova 7), který provozuje veganskou restauraci a zaměstnává lidi se zkušností s bezdomovectvím anebo po výkonu trestu.

TÝDEN
PRO KLIMA
2025

Mýtus

Volný trh vyřeší ekologické i sociální problémy.

Realita

Zkušenost ukazuje, že trh bez regulací v ekologickém i sociálním smyslu spíš škodí. Pro hospodaření šetrné k přírodě a prospěšné lidem potřebujeme pravidla.

Ekonomika by měla být zaměřena nikoli na maximalizaci zisku nemnohých, ale na uspokojení potřeb a důstojné existence pro všechny takovým způsobem, který nebude dále devastovat přírodu, ale napomůže k regeneraci životního prostředí.

Je třeba využít biliony spekulativního kapitálu, které dnes slouží jen dalšímu bohatnutí nepatrné menšiny, k řešení sociálních a environmentálních krizí. To předpokládá **eliminaci daňových rájů, progresivní zdanění a rozšíření veřejného vlastnictví a veřejných služeb**. Nově zavedená globální daň pro velké firmy nebo nařízení EU omezující odlesňování (EUDR) ukazují správný směr, i když jsou zatím nedostatečné. Větší úsilí o nenásilné řešení konfliktů by pomohlo snížit astronomické výdaje na zbrojení.

Fairtradová prodejna Fair&Bio, kterou v Praze provozuje Ekumenická akademie (Sokolovská 29, Praha).

Zdroj: archiv Ekumenické akademie

Spravedlivý obchod

Úspěšným příkladem solidární ekonomiky v globálním měřítku je také spravedlivý obchod – fair trade. Ten zajišťuje důstojnou existenci milionů lidí z globálního Jihu, je šetrný k přírodě a zákazníkům umožňuje eticky nakupovat kávu, čokoládu a desítky dalších produktů.

A mnoho dalších...

Existuje mnoho dalších způsobů a praktických příkladů, jak směřovat k ekonomice pro život. Např. **sociální solidární ekonomika, ekonomika dobrého života, nerůstová ekonomika, regenerativní ekonomika, cirkulární ekonomika, ekonomika veřejných statků (commons)** a jiné.

Chcete se dozvědět víc?

Poslechněte si podcast, pustte si webinář nebo prostudujte další materiály!

Ekumenická
akademie

Energie bez kompromisů

Dekarbonizace energetiky je pro klima klíčová. Spalování uhlí, ropy a plynu stojí za polovinou emisí skleníkových plynů. Fosilní paliva potřebujeme rychle nahradit čistými zdroji energie (u energeticky náročných průmyslových odvětví může pomoci zejména zelený vodík). K dosažení klimatických cílů potřebujeme každoroční investice do obnovitelných zdrojů zvýšit na trojnásobek, aby emise klesaly zhruba o 7 % ročně.

Levným a rychlým řešením je **kombinace obnovitelných zdrojů s ukládáním energie, energetické úspory, zvyšování účinnosti a propojení (celé Evropy)** chytrou distribuční sítí.

Pochybná sázka na jádro?

Jaderná energie je až čtyřikrát dražší než fotovoltaická a větrná energie (dvakrát včetně akumulace). Investiční náklady na jádro přitom nesníží výrazně ani malé modulární reaktory. Výstavba jaderných elektráren velmi dlouho trvá, není proto řešením pro rychlou dekarbonizaci.

Nelze vyloučit, že některé státy vidí v zapojení do rozvoje jaderných programů i šanci na získání **jaderných zbraní**. Jaderné palivo lze využít jako materiál pro jejich výrobu.

Možná řešení

Obnovitelná energie funguje

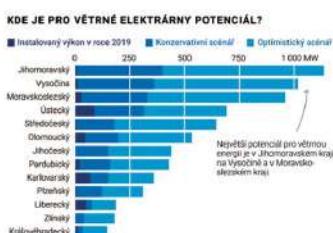
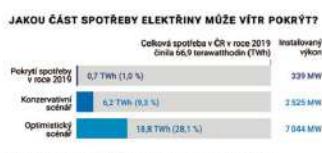
Příklady od sousedů ukazují, že obnovitelné zdroje dobře fungují i v našich zeměpisných šírkách. V Německu i jinde jsou už dnes plně obnovitelně zásobeny celé regiony a města. Dokonce mohou energii i exportovat.

I Česko má potenciál pokrýt energií z větru a slunce většinu své spotřeby. Je ale důležité doplnit fotovoltaiku energií z větru. To nám umožní vyrovnávat denní a sezónní výkyvy těchto zdrojů.

POTENCIÁL VĚTRNÉ ENERGIE V ČR

Podle studie Akademie věd mohou v Česku větrné elektrárny pokrýt až 28 % spotřeby elektřiny.

Z čeho můžeme v Česku vyrábět bezemisní elektřinu?

Potřebujeme zásadně posílit využívání větrných zdrojů.

Zdroj: infografika Potenciál větrné energie v ČR od autora Fakta o klimatu, licencováno pod CC BY 4.0

TÝDEN
PRO KLIMA
2025

Mýlus

Naše energetika se neobejdě bez fosilních paliv a jaderné energie.

Realita

Energetické úspory a kombinace obnovitelných zdrojů a ukládání energie mohou fosilní i jadernou energii nahradit.

Česko na konferenci OSN o klimatu (COP 28) v roce 2024 podpořilo návrh ztrojnásobit jaderné výrobní kapacity ve světě.

To by ale znamenalo vystavět přes 1000 nových reaktorů. I kdyby výstavba reaktoru trvala jen 10 let, museli bychom do roku 2040 započít jednu stavbu zhruba každých 5 dní. V současnosti se k energetické síti připojí jen 2 až 3 jednotky ročně.

Příkladem nízkoemisní stavby s přírodními materiály je např. Střední škola Českobrodská v Praze 9.

Zdroj: archiv Ekumenické akademie

Nejvýznamnějším prvkem energetické soběstačnosti, který navíc lidem pomůže i s náklady na bydlení, bude celoplošná energetická sanace budov. Budovy spotřebují 40 % energie, přitom by mohly energii vyrábět.

Technologické naděje

Slibně působí třeba fotovoltaika s kvantovými mikrotečkami, která bude moci jakýkoliv povrch přeměnit na zdroj elektřiny či vodíku s výrazně vyšší účinností, než mají současná řešení.

Nový vlnový generátor pro moře zase umožní získat s minimálními náklady násobně více energie z dané plochy než větr nebo fotovoltaika. Novým přínosem k sezónní akumulaci energie je mimořádně levná a bezpečná akumulace vodíku do oxidu železa (do rzi).

Chcete se dozvědět víc?

Poslechněte si podcast, pustte si webinář nebo prostudujte další materiály!

Ekumenická
akademie

Divočina je základ

Můžeme se mít dobře bez dobré fungujících ekosystémů?

Bez půdních organizmů by půda nebyla úrodná. Lesy a přírodní řeky nás chrání před povodněmi a sesuvy půdy. Čtvrtinu léků si půjčujeme od rostlin a hub. Všechny ekosystémové služby by se sem ani nevešly. Přesto lidé devastují divokou přírodu nebývalou rychlostí.

Podle Living Planet Index, měřícího globální stav biologické rozmanitosti, poklesla za posledních 50 let biodiverzita o více než dvě třetiny. Ze všech savců na Zemi patří 96 % živé hmoty lidem a lidmi chovaným (tzv. hospodářským) zvířatům. Proč se to děje? Hlavní příčinou je rozšiřování území, kde hospodaří lidé na úkor divoké přírody. A nyní i překotné změny způsobené globálním oteplováním.

Mýtus

Hlavní příčinou ničení přírody je přelidněnost.

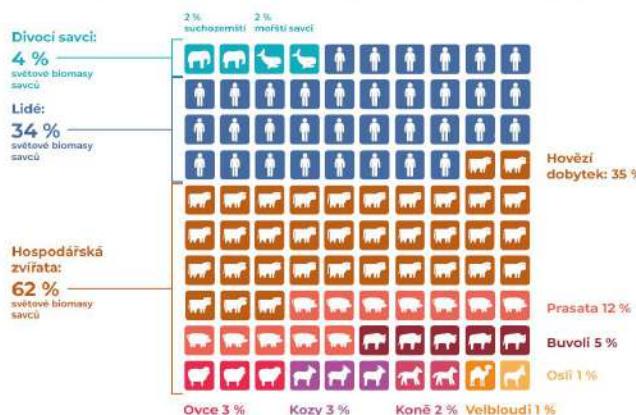
Realita

Je to hlavně neustálá honba za růstem a ziskem (kapitalismus), která vytváří stále větší tlak na přírodu.

Z toho profituje především hrstka nejbohatších. Na ostatní lidi dopadají naopak rizika.

SAVCI: ROZLOŽENÍ ŽIVÉ HMOTY

Každý čtverec představuje 1% světové biomasy savců. Měřeno v tunách uhlíku (2015).

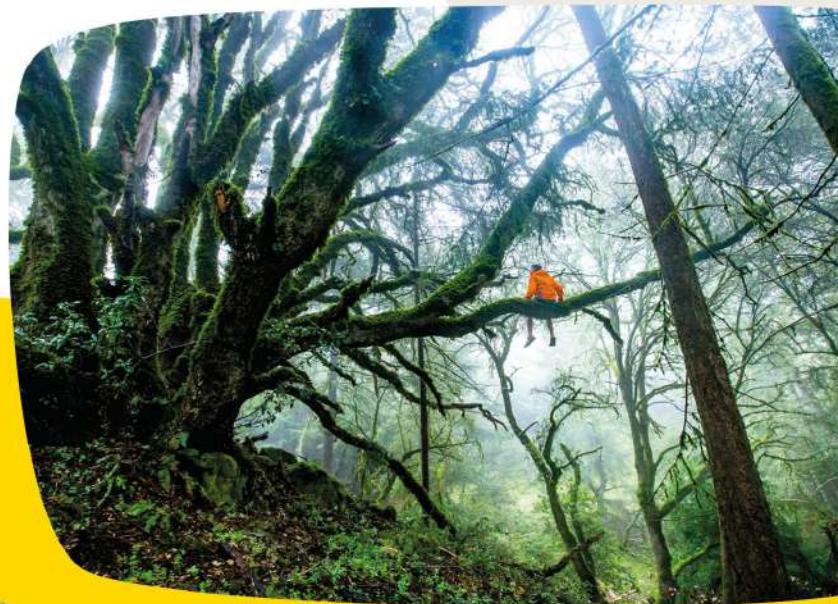

Zdroj: OurWorldInData.org, licence CC-BY od autorek Hannah Ritchie a Klary Auerbach

Co s tím?

Co by se stalo, kdybychom si uvědomili, že všichni jsme součástí navzájem propojené přírody? Mohlo by nám to dodat odvahu být aktivní? Vyčistit potok, upozornit obec na výskyt invazního druhu rostliny nebo se zapojit do ochranářského spolku. Klíčový je také **občanský tlak**, žádat systémové změny. Kam bychom se dostali, kdybychom zůstali jen u třídění odpadků?

Přesvědčme politiky, aby environmentální téma byla středobodem jejich programů.

Řešení v praxi

Příklad systémové změny

Do EU se dováží mnoho zboží, kvůli kterému se kácí lesy, hlavně v tropech. Jedná se hlavně o sedm komodit: sóju, hovězí maso, dřevo, palmový olej, kávu, kakao a kaučuk. **Nářízení EU proti odlesňování (EUDR)** cílí na celý dodavatelský řetězec a má zajistit dohledatelnost přesného místa, odkud zboží pochází. Pokud vzniklo na úkor nově zničeného lesa, nesmí být obchodováno v EU. Tato legislativa může být důležitým precedensem a příkladem pro další státy.

Návrat volné pastvy divokých zvířat podporuje biodiverzitu. Pratur a exmoorský kůň na lokalitě Ptačí park Josefovské louky, kterou spravuje ČSO.

Zdroj: Česká společnost ornitologická, autorka: Alice Janečková

TÝDEN
PRO KLIMA
2025

Návrat divokých zvířat pomáhá biodiverzitě i klimatu

Přírodě musíme dát prostor i k obnově. Příkladem může být navrácení vymizelých druhů zvířat, která mají v ekosystémech nepostradatelnou funkci, od vlků až po pratury. Volně se pasoucí stáda velkých býložravců jsou jako resuscitace pro upadající biodiverzitu. Tím, jak se tato zvířata v přírodě chovají a co konzumují, dostávají šanci na obnovu celého společenstva vzácných a chráněných druhů.

Vědecké výzkumy navíc ukazují, že půda v lokalitách s divokou pastvou může mit lepší schopnost vázat CO₂ z atmosféry.

Ekumenická
akademie

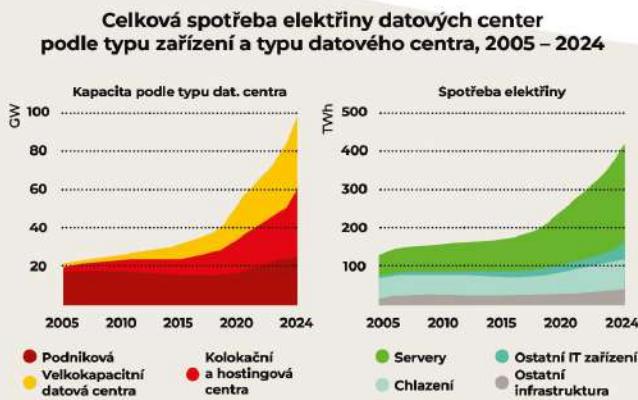
Chcete se dozvědět víc?

Poslechněte si podcast, pustte si webinar nebo prostudujte další materiály!

AI: Výkon za každou cenu?

Umělá inteligence (AI) patří k nejdiskutovanějším tématům dneška. Počátky má už v 60. letech minulého století a již dlouho ji využíváme v počítačích, na internetu a v různých chytrých zařízeních. Zásadní změnou ale prošla teprve nedávno díky objevu tzv. Generativní umělé inteligence (GenAI). Nové modely AI vytvářejí bezprecedentně výkonné ekonomické, akademické a kreativní nástroje.

Podle pětiletého výhledu Mezinárodní agentury pro energii (IEA) spotřebuje umělá inteligence do roku 2030 stejně elektřiny jako Japonsko. Do roku 2030 budou tak datová centra potřebovat dvakrát více energie než dosud. Po deseti letech omezeného růstu začala spotřeba elektřiny v datových centrech opět zrychlovat.

Zdroj: IEA analýza založena na datech z IDC 2024a, OMDIA 2025 a SemiAnalysis 2025

Pozitivní vliv AI

Cílené nasazení

AI v průmyslu, zemědělství nebo ochraně přírody může kompenzovat vzniklé ekologické ztráty. AI pomáhá zvyšovat efektivitu výroby a přispívá k plnému využití zdrojů („zero waste“).

Zvyšuje také přesnost předpovědi počasí a tím předchází škodám, snižuje potřebu využívání hnojiv, protože řídí rozsah postříků podle aktuálních potřeb obdělávané půdy apod.

AI dnes ale slouží převážně zábavě a usnadnění práce, což vede spíše k velkým ekologickým škodám.

Obrázky vytvořené umělou inteligencí po zadání:
Země bez hrozby klimatické krize

TÝDEN
PRO KLIMA
2025

Mýtus

Přínosy AI převažují významně nad negativními ekologickými dopady.

Realita

Když započítáme výrobu čipů, spotřebu energie a náklady na chlazení a vezmeme v úvahu, že velká část AI slouží zábavě, není v současné době ekologická bilance příznivá.

AI má ale také negativní vliv na životní prostředí. Vysoko výkonné modely GenAI, od těch textových (známé ChatGPT, Copilot a další) a obrazových (Midjourney, Dall-e a podobně), až po ty nejnovější multimodální se schopnostmi tvorit videa či hudbu na základě textové instrukce, představují komplexní sítě složené z miliard jednotek („neuronů“) a bežící na nejnovějších grafických kartách v obřích datacentrech. **Ekologicky a sociálně je velice problematický už celý postup výroby potřebných technologických prvků, ale i následný velmi náročný proces trénování modelů, bez kterého by tyto modely nefungovaly.**

Uvádí se, že položení otázky internetovému vyhledávači je téměř 40x energeticky úspornější než ptát se modelu GenAI.

Vzácné zeminy potřebné na výrobu čipů se těží v otřesných podmírkách rozvojových zemí, často s využitím dětské práce. Výroba mikročipů, a zejména pak jejich provoz, jsou také energeticky velmi náročné. Na rozdíl od klasických programů typu textového editoru nebo e-mailu se každý dotaz („prompt“) znova nově počítá. Obří datacentra běží non-stop a musí se chladiť obrovským množstvím vody.

Možná řešení

Regulace?

Celosvětově je regulace AI zatím zcela na začátku. Evropa jde příkladem a v roce 2024 schválila tzv. AI Act, první systematickou legislativu ohledně AI na světě.

Ani tento zákon ale přímo neupravuje vliv technologie na životní prostředí, stanovuje pouze potřebu deklarovat energetickou náročnost nově zavedených modelů. Je to první krok, který může vést k seberegulaci, má ale svoje jasné omezení.

Snížení náročnosti?

Přenosnější jsou nové objevy, které snižují náročnost AI na úrovni hardwaru i softwaru. Na nich se podílejí i české firmy a výzkumná pracoviště. Jenže jejich případné využití v praxi je zatím během na dlouhou trat.

Ekumenická
akademie

Chcete se dozvědět víc?

Poslechněte si podcast, pustěte si webinar nebo prostudujte další materiály!

